

О. В. Матвєєнко,
*начальник відділу Управління верифікації
Генерального штабу Збройних Сил України,
аспірант кафедри глобалістики, євроінтеграції
та управління національною безпекою,
Національна академія державного управління
при Президентові України*

Особливості імплементації Віденського документа 2011 року про заходи зміцнення довіри та безпеки у світлі викликів гібридної війни

Досліджено нові форми проведення інспекцій за Віденським документом 2011 р. про заходи зміцнення довіри та безпеки в умовах ведення гібридної війни з березня 2014 по березень 2015 року.

Ретроспектива наведених даних порівняння верифікаційної діяльності у сфері контролю над озброєнням і проведення інспекційних заходів у 2015 р. в Україні та Російській Федерації показує тенденцію нетипових видів перевірок при користуванні механізмами співпраці відносно незвичайної військової діяльності, що вперше використано на теренах ОБСЄ стосовно України.

Наведено приклади нехтування загальновизнаними нормами права міждержавних систем та механізмів міжнародної безпеки внаслідок російської військової присутності в Україні та біля її кордонів.

Запропоновано шляхи підвищення ефективності деескалації українсько-російського конфлікту.

Ключові слова: Віденський документ 2011 р., українсько-російські відносини, ОБСЄ, гібридна війна, національна, міжнародна безпека.

New approaches of actions are researched by Vienna document 2011 on confidence and security building measures in the terms of dealing a hybrid war between March 2014 and March 2015. Retrospective comparison of these data verification activities in the field of arms control and inspections in 2015 in Ukraine and the Russian Federation traces the trend of atypical methods of checks using a mechanism of cooperation regarding unusual military activities, first applied in the OSCE sphere concerning Ukraine.

Examples of violation for generally recognized norms of law of worldwide security systems and mechanisms resulting from the Russian military activity in Ukraine and at its borders are showed. The ways to improve the effectiveness of the de-escalation of the Russian-Ukrainian conflict are considered.

Key words: Vienna Document 2011 on confidence and security building measures, Ukrainian-Russian relations, OSCE, the hybrid war, national, international security.

Исследованы новые формы проведения инспекций согласно Венскому документу 2011 года о мерах укрепления доверия и безопасности в условиях ведения гибридной войны с марта 2014 по март 2015 года.

Ретроспектива приведенных данных сопоставления верификационной деятельности в сфере контроля над вооружением и проведения инспекционных мероприятий в 2015 году в Украине и Российской Федерации показывает тенденцию нетипичных видов проверок при использовании механизмов сотрудничества в области необычной военной деятельности, что впервые применено на пространстве ОБСЕ в отношении Украины.

Приведены примеры нарушения общепризнанных норм права межгосударственных систем и механизмов международной безопасности в результате российского военного присутствия в Украине и вблизи ее границ.

Предложены пути повышения эффективности деэскалации российско-украинского конфликта.

Ключевые слова: Венский документ 2011 года, украинскороссийские взаимоотношения, ОБСЕ, гибридная война, национальная, международная безопасность.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. З початком нетипової військової діяльності на території Автономної Республіки Крим та біля кордонів України наприкінці лютого 2014 р. розпочалася активна фаза гібридної війни. Це викликало нагальну необхідність розв'язання конфлікту шляхом військово-політичних зобов'язань держав у сфері контролю над озброєнням. Питання підвищення ефективності імплементації міжнародних договорів у сфері контролю над озброєнням неможливо розглядати без урахування чинників національного та міжнародного правового середовища, коли порушується базовий договірний принцип “*pacta sunt servanda*” – договори мають

виконуватися [1]. При цьому не тільки ускладнюється розв'язання нагальних проблем суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку, а й постає реальна загроза втрати державного суверенітету України. Тому завданням стратегічного характеру для України є, з одного боку, науковий пошук пріоритетних напрямів підвищення ефективності забезпечення військово-політичних зобов'язань держави у системі національної безпеки, а з другого, у межах зазначених напрямів – наукове обґрунтування системи організаційно-правових заходів імплементації міжнародних договорів у сфері контролю над озброєнням.

Ці завдання є комплексною науковою проблемою, тому в межах свого дослідження автор приділив увагу передусім проблемним питанням формування інструментарію впровадження міжнародних договорів у сфері контролю над озброєнням. При цьому головні зусилля сконцентровано на Віденському документі 2011 р. про заходи зміцнення довіри та безпеки в умовах ведення гібридної війни.

Забезпечення національної безпеки нашої держави, крім визначеного законодавством, значною мірою ґрунтується на функціонуванні й розвитку міждержавних структур архітектури європейської безпеки в системі євроатлантичної інституалізації. Якісність параметрів нових форм застосування Віденського документа в умовах гібридної війни є одним із ключових факторів безпечного розвитку сучасного стану держави, що відображається у показниках національної безпеки. Основними ознаками цих показників мають стати обґрунтування необхідних пропозицій з посилення гарантій забезпечення безпеки кордонів України, створення сприятливого оточення навколо України, деескалація російсько-українського конфлікту з урахуванням його міжнародно-правового врегулювання.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та виділення невришених раніше частин загальної проблеми. Проблеми розвитку і становлення окремих чинників суб'єктів національної безпеки в контексті військово-політичних зобов'язань держави досліджувалися українськими та іноземними науковцями. Серед тих, хто розглядав згадану тему або торкався її теоретико-

методологічних основ, слід назвати, насамперед, Г.П.Ситника [2], В.І.Абрамова, В.Ф.Смолянюка, В.І.Кириленка, М.М.Шевченка [3]. У наукових працях цих вчених простежуються основні форми, сутності та функції ефективної діяльності державного управління в процесі виявлення і прогнозування загроз національним інтересам держави та запобігання їм. В.А.Мандрагеля [4] на основі цивілізаційного підходу підкреслює регіональну відмінність держав, що допомагає враховувати певну специфіку підходів у процесі обговорення проблематики суб'єктно-об'єктного впровадження міжнародних військово-політичних зобов'язань в умовах гібридного протистояння. У роботі Л.М.Шипілової [5] розглядаються актуальні питання теоретико-методологічного характеру, невирішеність яких негативно впливає на формування правового поля держави та свідчить про потребу об'єктивного обґрунтування операціоналізації нових понять і категорій національної безпеки. У монографії Б.К.Султанова [6] представлено теоретичні аспекти історії розвитку та існування ОБСЄ, на чому базується сучасний стан та її проблематика, з якими в даний час стикаються країни-учасниці в системі міжнародних договорів. Дослідження взаємодії регіональних конфліктів і політики наддержав, витоки формування теорії та історії взаємовідносин у сфері Віденського документа розглядаються у роботі Е.П.Міцкевіч [7].

Роботи зазначених науковців формують базис організаційно-правових засад державного управління, в першу чергу у фундаментальному обґрунтуванні прийняття рішень, пов'язаних з національною безпекою. Водночас не проводилося ні аналізу практичних складових міжнародних зобов'язань Віденського документа протягом річного періоду новітньої історії державотворення України, ні дослідження у цьому контексті національної та європейської безпекової політики з наданням пропозицій щодо підвищення ефективності договірних зобов'язань під час гібридної війни.

Мета статті – розкрити нові форми взаємодії архітектури національної та європейської безпеки через імплементацію Віденського документа на території України в умовах ведення

гібридної війни у період з березня 2014 по березень 2015 р.; дослідити сучасний верифікаційний інструментарій з наданням пропозицій підвищення ефективності його практичних складових.

Вклад основних результатів та їх обґрунтування. В умовах неочікуваної військової агресії та ведення гібридної війни з боку Російської Федерації в Україні історія і генезис україно-російських взаємовідносин зокрема та міжнародних відносин узагалі набувають суттєвого переосмислення, стикаючись з такими викликами та загрозами, що реально відчуваються кожною особою й суспільством у цілому.

Станом на початок лютого 2015 р. кількість загиблих українських військових, які захищали Україну від агресії, сягнула 1432 осіб. 5638 мирних мешканців було вбито з квітня 2014 року [8]. Незважаючи на своє постійне членство у Раді Безпеки ООН, яке покладає на Росію особливу відповідальність за підтримання міжнародного миру і безпеки, Російська Федерація вчинила акт агресії проти суверенної держави, у зв'язку з чим набувають дедалі більшого значення комплексні державні механізми антикризового стратегічного управління у сфері національної безпеки. Вчинення агресії становить злочин проти міжнародного миру та тягне за собою міжнародну відповідальність. Голосування країн-членів ООН 27 березня 2014 р. щодо “Територіальної цілісності України” [9] підтвердило, що міжнародні інституції не визнали анексію Криму та Севастополя, а тому термін “міжнародно визнані кордони” не дає можливості трактувати Крим інакше як територію України. Аргументом на користь цього є комплексна система роботи регіональних структур міжнародної безпеки у сфері впровадження Віденського документа.

У ст. 11 Закону України про оборону України Генеральний штаб Збройних Сил України, а в межах його структурного підрозділу безпосередній робочий орган – Управління верифікації визначено установою, що забезпечує згідно з міжнародними договорами у галузі роззброєння та контролю над озброєннями інспекційну діяльність на території України та поза її межами, збирає, опрацьовує інформацію та повідомлення

відповідно до цих міжнародних договорів незалежно від підлеглості об'єктів інспектування. Верифікаційна діяльність у даному сенсі є специфічним видом міжнародного співробітництва, що належить до воєнно-політичної сфери, яка спрямована на використання в інтересах України міждержавних систем та механізмів міжнародної безпеки. Вона здійснюється на постійній основі, оскільки більшість договорів є безстроковими.

Початок захоплення території України наприкінці лютого 2014 р. ознаменувався спробами скорегувати ситуацію за допомогою саме Віденського документа 2011 р. [10]. У розвиток цього документа з 21 лютого по 1 серпня 2014 р. у зв'язку з подіями на південному сході України було проведено п'ять спільних нарад Форуму зі співробітництва в галузі безпеки і Постійної ради ОБСЄ. Три з них стосувалися активації Глави III (пункт 16 – механізм зниження ризиків) державами-учасницями. На першому з цих спільних засідань, 4 березня 2014 р., Україна запросила багатонаціональну військову місію для перевірки незвичайної військової діяльності на Кримському півострові. Вперше механізм добровільного запрошення відвідувань для усунення стурбованості з приводу військової діяльності був активований для України.

Перший візит багатонаціональної команди у супроводі начальника Управління верифікації за участю 18 держав-учасниць відбувся з 5 березня 2014 р. Група спробувала в'їхати до Криму чотири рази, але так і не змогла потрапити за межі контрольно-пропускних пунктів, незаконно встановлених на адміністративному кордоні з Автономною Республікою Крим. Таким чином, міжнародні військово-політичні механізми верифікації виявилися на той час неспроможними для співробітництва у випадку небезпечних військових інцидентів.

На прохання України, тривалість візиту було продовжено двічі, а з 10 по 20 березня моніторингові дії були проведені у Південно-Східній частині країни (Донецька та Херсонська області). Усього в місії було залучено 56 інспекторів з тридцяти держав-учасниць. Після спільного засідання Постійної ради ОБСЄ 7 квітня 2014 р. було проведено ще дві такі зустрічі 17 і 30 квітня за запитами Канади, Естонії, США та України. Російська

делегатія у повному складі була відсутня на першій, третій, і частково – на другій нарадах. Росія пояснила свою відмову необґрунтованістю скликання такої сесії. Також це було начебто “переконливо підтверджено” результатами міжнародних інспекції за Віденським документом у самій країні.

При цьому, за результатами проведеної 18–21 березня інспекції за Віденським документом на території Білгородської та Курської областей, інспекторами України було зафіксоване розміщення у польових умовах трьох батальйонів 76-ї десантно-штурмової та 106-ї повітряно-десантної дивізій, які виявилися не лише поза межами місць постійної дислокації (м. Тула, Рязань, Псков), але й поза межами полігонів, де мали б здійснюватися заходи планової бойової підготовки. Саме тому в української сторони, яка вперше здійснювала перевірку на території Росії, виникло цілком обґрунтоване запитання про підстави перебування елітних підрозділів російських військ поблизу кордону з Україною.

Російська сторона, заявляючи про дотримання визначених Віденським документом обмежувальних рівнів, продовжувала нарощування військової присутності у прикордонних з Україною районах. Особливе занепокоєння викликав той факт, що військові приготування відбувалися на фоні ухвалення 1 березня 2014 р. Радою Федерації Федеральних Зборів РФ постанови № 48/СФ “Про використання Збройних Сил Російської Федерації на території України”. Таким чином, Російська Федерація не дотримувалася положень Віденського документа для усунення занепокоєності по відношенню до своєї військової діяльності, яку відчувала не лише Україна, але й інші держави на теренах ОБСЄ.

Вважалося надзвичайно актуальним укладення двосторонньої угоди з Російською Федерацією про додаткові заходи зміцнення довіри та безпеки у прикордонних районах [11], яка б доповнювала і посилювала положення Віденського документа. Така пропозиція неодноразово озвучувалася українською стороною, однак постійно відхилялася Росією, яка аргументувала свою позицію існуванням “братерських відносин між нашими державами”.

Автор статті брав безпосередню участь у підготовці та проведенні зазначених заходів та є свідком чисельних спроб налагодження діалогу з “невідомими” озброєними особами, але напруженість приводила до непорозумінь, пострілів, зруйнування подальших переговорів і, навіть до захоплення у полон міжнародних військових спостерігачів з імунітетом дипломатичних агентів [12], а також фахівців від української сторони, які їх супроводжували.

Так, 25 квітня 2014 р. проросійськи налаштованими невідомими озброєними особами та сепаратистами – прихильниками так званого “народного мера Слов’янська” В.Пономарьова біля Слов’янська були захоплені вісім військових спостерігачів – громадян Німеччини, Данії, Польщі, Чехії, Швеції та п’ять офіцерів супроводу Генерального штабу Збройних Сил України. Хоча візит спостерігачів відбувався за ініціативою України відповідно до розділу III Віденського документа з офіційним попередженням усіх країн-учасниць, заручників було оголошено “шпигунами НАТО” та військовополоненими.

Робота ОБСЄ, ООН, інших міжнародних та національних безпекових структур до безпосереднього звільнення полонених не привела, але ж ситуація набула певного резонансу. Визволення відбулося після залучення спеціального представника президента РФ В.Лукіна, як додаткове свідчення, що офіційна російська сторона, незважаючи на проведення з 14 квітня антитерористичної операції [13] у цьому районі, координує дії бойовиків і має безпосередній вплив на їх рішення [14].

Влітку 2014 р. на засіданнях ОБСЄ окремі представники висловили думку, що Віденський документ як інструментарій системи раннього попередження не може бути використаний на даному етапі конфлікту, він може бути застосований тільки тоді, коли буде узгоджено мирний план. Якщо припинення вогню в Мінських угодах від 5 вересня 2014 р. буде діяти адекватно [15], то Віденський документ може стати актуальним на територіях, тимчасово не підконтрольних Україні.

Російська сторона заявила, що у зв’язку з “приєднанням” Криму та м.Севастополя до Російської Федерації, зобов’язання Віденського документа мають бути поширені і на територію

Криму. Також зазначалося, що Росія готова прийняти міжнародних інспекторів на території півострова, але “відповідні запити мають бути відправлені у Москву, а не до Кисва” [16].

Проте даних про держав-учасниць, які зробили б такий запит, немає, оскільки це означало б непряме визнання російського суверенітету над Кримським півостровом усупереч усім нормам міжнародного права.

У січні 2015 р. інспекційна діяльність за Віденським документом розпочалася з прибуттям канадської багатонаціональної групи, у складі якої були представники з Данії, Грузії, Польщі. Українські верифікатори, у свою чергу, з 9 по 12 лютого 2015 р., відповідно до розділу IX Віденського документа проводили інспекцію зазначеного району на території Російської Федерації у Ростовській області. Згідно з мадридським мандатом, заходи довіри та безпеки “забезпечувалися адекватними формами перевірок, що відповідали їх змісту”. Інспекційна група мала право перебувати у зазначеному районі протягом 48 годин. Метою заходу було з’ясування наявності або відсутності військової діяльності, що підлягає завчасному повідомленню держав-учасниць ОБСЄ. Інспекція з повітря не була виконана в повному обсязі через значні обмеження з боку російської сторони. Під час вертолітного обльоту району інспекції було заборонено перебувати ближче ніж за 25 км від лінії державного кордону. Під час польоту без узгодження з інспекційною групою російська сторона змінила маршрут руху, що призвело до виходу за межі району інспекції на значну відстань. На вимогу української інспекційної групи повернутися в межі зазначеного району, російська сторона відповіла відмовою. Таким чином, інспекційна група не мала можливості спостерігати з повітря за ділянкою автомобільної дороги та залізничні від м. Ростов-на-Дону до м. Таганрог.

Разом з тим при проведенні інспекційного заходу в Росії з боку України, за офіційним повідомленням речника антитерористичної операції А.Лисенка, незважаючи на заяви високопосадовців РФ про відсутність російської військової техніки і військовослужбовців на території України, у ніч з 11 на 12 лютого з боку Ростовської області у районі українського

пункту пропуску “Ізварине” на територію України вторглася колона із 130 одиниць військової техніки: 50 танків, 40 реактивних систем залпового вогню “Град”, “Смерч”, “Ураган” та 40 БТРів [17].

У табл. 1 щодо порівняння інспекційної діяльності в Україні за 2013 та 2014 р., згідно з Віденським документом, простежується стала тенденція нетипових видів перевірок відносно незвичайної військової діяльності.

У 2014 р. за III розділом з початку березня до початку червня відбулося 9 нетипових інспекцій, тоді як за весь 2013 р. – жодної. Якщо проаналізувати історію інспектувань за минулі періоди імплементації Віденського документа в Україні з початку його впровадження, то там також контроль нетипової військової діяльності відсутній.

Розділи IX, X використовувалися для інспекцій зазначеного району, візитів з оцінки інформації, перевірок за двосторонніми угодами.

Таблиця 1

Порівняння інспекційної діяльності за Віденським документом з 01.01.2013 р. по 01.01.2015 р.

Віденський документ		Кількість інспекцій	
		2013 р.	2014 р.
за розділом III		-	9
за розділом IX		3	1
за розділом X		1	1
Всього		4	11
Період проведення 9 інспекцій з 03.03. до 06.06. 2014 р.	Держава, яка очолювала інспекцію за розділом III Віденського документа (в дужках – інспектори від держав-учасниць ОБСЄ)		
Березень	1	ОБСЄ (представники 56 держав)	
	2	Данія (Австрія, Німеччина, Польща, Швеція)	
Квітень	3	Польща (Німеччина, Данія, Фінляндія, Ірландія)	
	4	Нідерланди (Бельгія, Люксембург, Швеція, Чехія, Грузія)	
	5	Німеччина (Данія, Швеція, Чехія, Польща) Канада (США)	
	6		
Травень, Червень	7	Велика Британія (Швеція, Греція, Фінляндія, США) Швеція	
	8	(Данія, Нідерланди, Велика Британія)	
	9	США (Канада)	

Таблиця 2

Порівняльна характеристика верифікаційних заходів

Заходи	2013	2014	Відсоткова дельта
на території держав-учасниць	60	28	- 48%
в Україні	44	50	+ 14 %
ВСЬОГО:	104	78	- 25 %

З табл. 2 випливає, що всупереч військовим діям на території України сумарний кількісний показник верифікаційних заходів 2014 р. в Україні перевищує аналогічний у 2013 р. на 14%. Одночасно, сумарна інтенсивність верифікаційних заходів у 2014 р. зменшилася на чверть, що пов'язано зі зниженням верифікаційної діяльності України на територіях інших держав майже на половину.

На нараді Північноатлантичної ради 1 жовтня 2014 р. Генеральний секретар НАТО Й.Столтенберг звернув увагу на змінені умови безпеки навколо Альянсу у зв'язку зі збереженням Росією своєї здатності дестабілізувати Україну та залишатися порушником міжнародного права [18]. В даному контексті термін “гібридна війна” набуває все більшого значення, хоча офіційно не існує у воєнних доктринах України, Російської Федерації, Сполучених Штатів Америки та інших країн. Таким чином, є сенс у науковому дослідженні сучасного феномену верифікації ведення гібридних воєнних дій.

На думку автора та багатьох експертів, план гібридної війни почав реалізовуватися значно раніше. Наприклад, у серпні 2013 р. Росія почала дискримінувати український експорт до РФ, завдаючи економічних збитків, щоб не допустити підписання Угоди про асоціацію з ЄС і втягти Україну до Митного союзу [19].

Сучасні умови агресивної політики країни-сусіда підкреслили розділи у Віденському документі, які мають бути переглянуті, щоб усі інспекційні квоти були доступні в кризових

ситуаціях. Вони можуть бути вирішені в рамках зусиль з його оновлення.

Сьогодні, крім звичайного контролю над озброєнням, ставить найактуальніше питання з контролю інформаційного. Тож, на сьогодні, має місце значне розширення кола таких завдань, як верифікація інформаційного простору спільно з новоствореним Міністерством інформаційної політики України. В цьому сенсі слід розглянути спільний комплекс заходів, спрямованих на вдосконалення військово-політичного інструментарію протидії гібридній війні на користь певної держави. Це мало б значно ефективніший вплив на досягнення мети – деескалація військової кризи.

Висновки

1. В сучасних умовах формується новітній виклик міжнародно-правовому середовищу верифікаційних зобов'язань держав. Хоча в статті проаналізовано, що визначення та наукове обґрунтування понятійно-категоріального апарату “гібридна війна” відсутнє в міжнародно-правових документах та воєнних доктринах, це явище змусило у 2014 р. вперше запровадити нові форми проведення імплементації Віденського документа 2011 р. про заходи зміцнення довіри та безпеки саме в Україні.

2. При проведенні інспекції за Віденським документом на території України були захоплені у полон військові спостерігачі з дипломатичним статусом. Хоча Росія, на прикладі звільнення цих заручників з полону, вкотре підкреслила “печерне” право сильнішого вирішувати свої політичні амбіції всупереч правам інших гравців, незалежно від їхнього статусу, інспекційна діяльність на території України продовжує проводитися. Таким чином, виконання зобов'язань Віденського документа не було припинено, що вказує на транспарентність та довіру між зацікавленими сторонами. Аналіз використання інструментарію верифікаційних завдань згідно з главою III Віденського документа дозволяє зробити висновок, що спрямованість на зниження ризиків у цілому виявляється настільки ефективною, наскільки близьким є сприйняття природи конфлікту та взаємного політичного простору у зацікавлених країнах.

3. Ретроспектива попередніх криз і конфліктів у регіоні ОБСЄ, так само, як існування в Україні “сірої зони”, пов’язаної з конфліктом, не дозволяють реалізувати повноцінну діяльність Віденського документа зокрема, інспекцій та оцінки відвідувань, що відбувається на фоні зростаючої непередбачуваності у військовій сфері та масштабної загрози застосування сили на теренах ОБСЄ.

4. Крім наведених прикладів, що демонструють відверте нехтування Росією загальновизнаними нормами міжнародного права, слід підкреслити випадки відмови Російської Федерації від участі в одній із ключових складових діяльності військово-політичного виміру ОБСЄ – спільних засіданнях Форумів співробітництва та безпеки й Постійній раді ОБСЄ. Це розцінюється як втрата можливості як для Росії, так і для інших держав-учасниць у рамках виконання військово-політичних зобов’язань залучатися до конструктивного діалогу щодо безпекових та правових аспектів ситуації, яка виникла внаслідок російської військової діяльності в Україні і біля її кордонів.

5. Російська Федерація, з виголошенням заяви на засіданні ОБСЄ, де йдеться про те, що “у зв’язку із входженням Криму та м. Севастополь до складу Російської Федерації, вони, як і вся територія Росії до Уралу, входять до зони застосування заходів зміцнення довіри та безпеки”, намагається переконати у намірах перетворення Кримського півострова у зону, що підпадає під дію чинних міжнародних договорів та угод у складі Росії. При цьому з боку російської сторони пропонується офіційні запити для проведення інспекцій на території Криму направляти до Москви, а не до Києва, що автоматично надасть Криму статус російського суб’єкта, всупереч невизнанню світовим співтовариством належності Криму до складу Російської Федерації. Таким чином, триває процес подальшої самоізоляції Російської Федерації в рамках ОБСЄ, що створює атмосферу непередбачуваності та заохочення протиправних дій, спрямованих на розкол та дестабілізацію України зокрема та міжнародних відносин загалом.

6. Аналіз висвітлених подій показує, що з боку Росії кроками деескалації мали б стати:

– чітке та безумовне виконання Женевських, Мінських домовленостей, зобов'язань перед ОБСЄ тощо;

– припинення тактики “Stop and Go” за принципом військова операція – переговори про мирне врегулювання ситуації – знову військові дії, що дозволяє з боку Російської Федерації вести гібридну війну, дестабілізувати українську державність та право на самовизначення і протидіяти західним санкціям;

– припинення так званих “тактичних навчань” і відведення російських військ від кордону з Україною;

– засудження дій озброєних бойовиків, які виступають під прапором Росії, вжиття заходів для того, щоб змусити їх скласти зброю та перейти до мирних політичних засобів відстоювання своїх поглядів;

– переорієнтація проросійських криміногенних елементів до мирного життя та можливість їх соціальної адаптації;

– повноцінне відновлення військово-політичного інструментарію ОБСЄ та регенерація міжнародно-правових зобов'язань.

7. Вивчення нових форм заходів за Віденським документом висвітлює агресію Російської Федерації в Україні, що змушує країни Центральної та Східної Європи, як і віддалених сусідів Росії, інтенсивно зайнятися своїм переозброєнням та накопиченням озброєнь як летальної, так і не летальної дії. Насамперед, ця активність спостерігається на тлі російсько-українських взаємовідносин. А це, у свою чергу, призводить до постійного оновлення тактики “гібридної війни”, значного послаблення економічного потенціалу обох країн, суттєвого зниження рівня життя населення.

Перспективи подальших досліджень. Зроблений аналіз дослідження державного управління принципово новими формами проведення заходів за Віденським документом 2011 р. про заходи зміцнення довіри та безпеки на території України в умовах ведення гібридної війни у період з березня 2014 по березень 2015 р., а також низка обставин, які суттєво ускладнюють умови, в яких приймаються державно-управлінські рішення для забезпечення національної безпеки у військово-

політичному вимірі, актуалізують питання щодо подальшої операціоналізації дефініції “імплементация міжнародних договорів у сфері контролю над озброєнням у світлі викликів гібридної війни” як об’єкта самостійних теоретичних досліджень у контексті національного та міжнародного правового середовища. Крім того, серед подальших напрямів, на думку автора, мають бути: обґрунтування функцій та критеріїв (показників, індикаторів) ефективності зазначеного управління національною безпекою у військово-політичному вимірі, розробка концептуальних підходів щодо пошуку ієрархії національних інтересів у сфері контролю над озброєнням та ідентифікації загроз щодо їх реалізації в умовах нехтування загальновизнаними нормами міжнародного права, що виникли внаслідок російської військової діяльності як в Україні, так і біля її кордонів.

Напрямок дослідження статті може застосовуватися у сферах антикризового управління державного сектору, адаптації системи державного управління та державної служби до стандартів ЄС, управлінні інноваційним розвитком політичного простору, що є пріоритетним у наукових дослідженнях Концепції розвитку наукової діяльності Національної академії державного управління при Президентіві України [20].

Список використаних джерел

1. *Pacta sunt servanda*. Blacks Law Dictionary (8th ed. 2004) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://en.wikipedia.org/wiki/Pacta_sunt_servanda
2. *Сытник Г. П.* Діагностичний метод як інструмент оцінювання державної політики національної безпеки / Г. П. Сытник, В. І. Абрамов // Вісн. НАДУ. – 2013. – № 3. – С. 17–26.
3. *Абрамов В. И.* Безопасность / В. И. Абрамов // Государственное управление в сфере национальной безопасности : словарь-справочник / сост. : Г. П. Сытник, В. И. Абрамов, В. Ф. Смолянюк и др. ; под общ. ред. Г. П. Сытника. – К. : НАДУ, 2012. – С. 13–17.

4. *Мандрагеля В. А.* Війна в історії цивілізацій: соціальнофілософський аналіз : дис. ... д-ра філос. наук : 09.00.03 / Мандрагеля В. А. // АПН України, Ін-т вищ. освіти. – К., 2006. – 444 с.

5. *Шипілова Л. М.* Методологічні аспекти реалізації політики національної безпеки / Л. М. Шипілова // Україна-НАТО. – 2006. – № 5. – С. 21–28.

6. Казахстан и ОБСЕ : монографія / под общ. ред. Б. К. Султанова. – Алматы : КИСИ при Президенте Республики Казахстан, 2009. – С. 18–19.

7. Ellen Propper Mickiewicz, Roman Kolkowicz. International Security and Arms Control. – Praeger, New York, 1986-2006. – 188 p.

8. Виступ Президента України П.Порошенка на Мюнхенській конференції з питань безпеки у лютому 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/news/32203.html?PrintVersion>

9. Резолюция, принятая Генеральной Ассамблеей ООН 27 марта 2014 года 68/262. Территориальная целостность Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N13/455/19/PDF/N1345519.pdf?OpenElement>

10. Vienna document 2011 on confidence and securitybuilding measures [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.osce.org/fsc/86597?download=true>

11. Відмова РФ від участі у засіданні ОБСЄ свідчить про плани подальшої агресії – МЗС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unian.ua/politics/906326-vidmova-rf-vid-uchastju-zasidanni-obse-svidchit-pro-plani-podalshoji-agresiji-mzs.html>

12. Венская конвенция о дипломатических сношениях. Ратифицирована Указом Президиума Верховного Совета СССР от 11 февраля 1964 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_048/print1400440988821894

13. Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності

України : Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/405/2014/print1392672549891233>

14. Лукін заявив, що військова місія ОБСЄ в Слов'янську звільнена – це “жест доброї волі” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.newsru.ua/ukraine/03may2014/zhest.html>

15. Мінський протокол. Мінська тристороння угода. Мінське перемир'я [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Мінський_протокол

16. Коментарий офіційного представителя МІД Росії А.Лукашевича в зв'язи з “озабоченністю” властей України в отношении російської військової діяльності “на території України” [Електронний ресурс] // Інформ. бюл. департаменту інформ. і печ. МІД РФ. – Режим доступу : <http://www.rus.rusemb.org.uk/foreignpolicy/2025>

17. Вночі кордон перетнули 130 одиниць техніки з Росії, – штаб АТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ipress.ua/news/vnochi_kordon_peretnuly_130_odynyts_tehnyky_z_rosii_shtab_ato_109858.html

18. Press conference by incoming NATO Secretary General Jens Stoltenberg 01 Oct 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_113488.htm?selectedLocale=uk

19. Гончар М. Гібридна війна Кремля проти України і ЄС: енергетичний компонент [Електронний ресурс] / М. Гончар, А. Чубик, О. Ішук. – Режим доступу : http://gazeta.dt.ua/energy_market/gibridnaviyna-kremlya-proti-ukrayini-i-yes-energetichnyy-komponent-.html

20. Концепція розвитку наукової діяльності Національної академії державного управління при Президентіві України до 2020 року : затверджена наказом президента Національної академії державного управління при Президентіві України від 3 квіт. 2015 р. № 91.